

Багатовимірні випадкові величини

Крім одномірних випадкових величин, вивчаються величини, можливі значення яких визначаються двома, трьома, ... , n числами. Такі величини називаються відповідно двовимірними, трьохвимірними, ... , n -вимірними.

Будемо позначати через (X, Y) двовимірну величину. Обидві величини X і Y розглядаються одночасно, утворюючи систему двох випадкових величин. Двовимірну випадкову величину (X, Y) геометрично можна інтерпретувати, як випадкову точку $M(X, Y)$ на площині (тобто як точку з випадковими координатами).

Наприклад, верстат-автомат штампує сталеві плитки. Якщо контролюють розміри – довжину X і ширину Y , то маємо двовимірну випадкову величину.

Законом розподілу дискретної двовимірної величини $(X$ і $Y)$ називають перелік всіх можливих значень цієї величини (тобто пар чисел) x_i, y_j і їх ймовірності $p(x_i, y_j)$ $i=1, 2, \dots, n, j=1, 2, \dots, m$.

Закон розподілу подають у вигляді таблиці з подвійним входом. Перший рядок таблиці містить всі можливі значення складової X , а перший стовпчик – всі можливі значення складової Y . В клітинах, що на перетині стовпчика x_i і рядка y_j , вказані ймовірності $p(x_i, y_j)$ того, що двовимірна випадкова величина набуде значення (x_i, y_j) .

X Y	x_1	x_2	·	·	·	x_n
y_1	$p(x_1, y_1)$	$p(x_2, y_1)$	·	·	·	$p(x_n, y_1)$
y_2	$p(x_1, y_2)$	$p(x_2, y_2)$	·	·	·	$p(x_n, y_2)$
·	·	·	·	·	·	·
·	·	·	·	·	·	·
·	·	·	·	·	·	·
y_m	$p(x_1, y_m)$	$p(x_2, y_m)$	·	·	·	$p(x_n, y_m)$

Оскільки події X, Y , утворюють повну групу подій, то сума ймовірностей, розміщених в усіх клітках таблиці, дорівнює одиниці. Знаючи закон розподілу двовимірної випадкової величини, можна знайти закон розподілу кожної зі складових.

Приклад Знайти закон розподілу складових двовимірної випадкової величини, заданої законом розподілу:

X Y	x_1	x_2	x_3
y_1	0,30	0,10	0,20
y_2	0,18	0,16	0,06

Розв'язання. Розклавши ймовірності за стовпчиками, одержимо ймовірності можливих значень

$$X: P(x_1) = 0,30 + 0,18 = 0,48; P(x_2) = 0,10 + 0,16 = 0,26;$$

$$P(x_3) = 0,20 + 0,06 = 0,26.$$

Закон розподілу складової випадкової величини X матиме вигляд:

X	x_2	x_2	x_2
P	0,48	0,26	0,26

Контроль $0,48 + 0,26 + 0,26 = 1$.

Аналогічно, склавши ймовірності по рядках, отримаємо ймовірності можливих значень Y :

$$P(y_1)=0,60, P(y_2)=0,40.$$

Закон розподілу складової випадкової величини Y матиме вигляд:

Y	y_2	y_2
P	0,60	0,40

Сумісний розподіл

Якщо $X_1, X_2, \dots, X_n$ — випадкові величини, то кожний вектор $(X_1, X_2, \dots, X_n)$ також є випадковою величиною. Його розподіл називається сумісним розподілом випадкових величин $X_1, X_2, \dots, X_n$. Функцією розподілу випадкового вектора називається функція

$$F_{X_1, X_2, \dots, X_n}(x_1, x_2, \dots, x_n) = P(X_1 \leq x_1, X_2 \leq x_2, \dots, X_n \leq x_n).$$